

GIPOTERIOZ HOLATIDA AYOLLAR BACHADONINING O’ZGARISHLARI

Mamadiyorova Mashhura Mashrbovna
Abdurahmonova Charosbonu Alisherovna
Shavkatova Nigina Dilshodovna

Anotatsiya: Ushbu maqolada gipotireozning kelib chiqishi uning salbiy oqibatlari va jiddiy asoratlari, bugungi kunda kasallikning tarqalishi, gipotireozda ayollar bachadonining anatomik gistalogik o’zgarishlari haqida ma’lumotlar jamlangan/ Bizning tadqiqotimiz shuni ko’rsatdiki, homiladorlik paytida onaning gipotiroidizmi homiladorlikning davomiyligini oshirdi va axlat hajmini kamaytirdi. Bundan tashqari, onaning gipotireozi balog’at yoshining kechikishiga, bachadonning tartibsiz qisqarishiga va ayolning farzandlarida bachadondagi gistologik o’zgarishlarga olib keldi. Ushbu model xomilalik gipotiroidizmida bachadon qisqarishida ishtirok etadigan hujayrali va molekulyar mexanizmlarni yaxshiroq tushunishga yordam berishi mumkin, bu odamlarda mumkin bo’lmagan tadqiqotlar va bachadon qisqarishida kuzatilgan ushbu kasalliklar uchun terapevtik usullarni yaratishga yordam berishi mumkin. Homiladorlik davrida yod iste’molining kamayishi qalqonsimon bezning surunkali qo’zg’alishiga nisbiy homiladorlik gipotiroksiemiyasiga, buqoqning paydo bo’lishiga gipoteridizmning rivojlanishiga olib keladi. Hozirgi vaqtda jiddiy akusherlik va perinatal asoratlari ko’rinishda rivojlanadi. Mavjud qalqonsimon bez patologiyasi gipoteriodizm bilan og’rigan ayollarda qalqonsimon bez funksiyasidagi patologik o’zgarishlarni erta tashxislash va o’z vaqtida davolash, yod tanqisligi xolatlarini tuzatish homiladorlikning uzoq davom etishiga, jismoniy va ruhan sog’lom bolalar tug’ilishiga yordam beradi. Shu munosabat bilan bizning maqsadimiz ona, homila, yangi tug’ilgan chaqaloq va yo’ldoshning holati o’rtasidagi klinik va morfologik bog’liqlikni o’rtazish edi.

Kalit so’zlar: Preklampsiya, gipertireodizm, garmonal yetishmovchilik, platsentaning erta qarishi, gipertenziya, kompensatsiya, garmonal patologiya, homila rivojlanishi

Homilador ayollarda gipotieriozning kech aniqlanishi oqibatlari salbiy bo’lishi mumkin. Homilaning erta rivojlanishi uchun zarur bo’lgan ona qalqonsimon garmonlarining yetishmasligi homilaning qalqonsimon bezi hali To’liq shakllanib ulgurmagan, homiladorlik homilada neuropsixiatrik kasalliklarning rivojlanishiga olib keladi. Har xil og’irlikdagi gipoteridizm bilan homilador ayolda arterial gipertenziya va preklampsiya, platsentaning ajralish xavfi ortadi. Kasallikning klinik ko’rinishini oddiy homiladorlik paytida yuzaga keladigan o’ziga xos bo’lmagan alomatlaridan

ajratish qiyin bo'lishi mumkin. Masalan: ruhiy zaiflik Shuning uchun barcha homilador ayollarda gipoteriodizm uchun skrining o'tgazish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Ammo, laboratoriya testlarining mavjudligi va gipoteridizmni tashxislash, davolash va oldini olish bo'yicha batafsil klinik ko'rsatmalar mavjudligiga qaramay homilador ayollarda bu kasallik kontseptsiyasidan oldin aniqlanmagan va erta homiladorlikda kompensatsiya qilinmagan holatlar soni juda katta bo'lib qolmoqda. Tanadagi autoimmun jarayonning mavjudligi har doim ham organizmni autoimmun shaklda izolyatsiya qilish xususiyatiga ega emas. Gipoteridizm ta'sir qilishi mumkin bo'lgan organlar va tizimlar, jumladan gemostaz tizimi va buning klinik ko'rinishi trombofiliyaning homiladorlik asoratlarning rivojlanishiga salbiy tasiri malum. Bunday holatlarda ko'pincha antifosfolipid sindromidagi patologiya yoki tabiiy abort kuzatiladi.[1]

Gipoterioz bilan og'rigan bemorlarda biokimyoviy va morfologik tadqiqot usullari yordamida fetoplatsentar qon aylanishining buzilishi ko'rsatilgan, gistologik tekshiruv vaqtida aniqlangan qon tomir devorlari, bachadon va platsentadagi o'zgarishlar ona va homila organizmida chuqur va metabolik va ishemik kasalliklarga olib kelishi mumkin Homiladorlikning normal kechishini endokrin ta'minlash, sog'lom bolani shakllantirish va tug'ishda qalqonsimon bez gormonlari alohida va muhim rol o'ynaydi.[3] O'zbekiston Respublikasida og'ir yod tanqisligi sharoitida yashovchi homilador ayollar orasida qalqonsimon bez patologiyasi 96,1% hollarda, shulardan 23,9%ida autoimmune tiroiditi (AIT) uchraydi .[2]

Bugungi kunga kelib, qalqonsimon bez (TG) intrauterin rivojlanishning murakkab jarayonlarida muhim rol o'ynashi ma'lum: atrof-muhit sharoitlari o'zgarganda homilaning kompensatsion-adaptiv reaksiyalarini amalga oshirishda ishtirok etadi; qalqonsimon bez gormonlari o'sish va ossifikatsiya jarayonlariga, homilaning markaziy asab tizimining shakllanishiga ta'sir qiladi . Homiladorlik davrida ayollarda qalqonsimon bez kasalliklari homilaning va yangi tug'ilgan chaqaloqning qalqonsimon funksiyasining buzilishi, intrauterin o'sishning kechikishi, to'yib ovqatlanmaslik va og'ir nevropsikiyatrik kasalliklarning yuqori chastotasi kabi noxush asoratlarning rivojlanishiga yordam beradi . Ammo O'zbekiston Respublikasida yodning og'ir tanqisligi sharoitida homiladorlik davridagi hipotiroidizm bosqichida AITning homila va yangi tug'ilgan chaqaloq salomatligiga ta'siri haqida adabiyotlarda juda kam ma'lumotlar mavjud. [3]

Endokrinopatiya, shu jumladan qalqonsimon bezning patologiyasi, erta qarishning rivojlanishiga, , shu jumladan ko'payishning buzilishiga asos bo'lishi mumkin. Gipotiroidizm erta qarish belgisi sifatida bachadonning endotelial disfunktsiyasi misolida erta qarish kontseptsiyasining biologik asoslarini ilmiy asoslash. 60 nafar homilador ayol tekshirildi (eutiroidizm bilan - 25; hipotiroidizm bilan - 25 (15 - autoimmun tiroidit, 10 - poliglandular sindrom). kislorodni o'rganish

uchun elementozlarni o'rganish uchun detektor) Bachadondagi o'zgarishlar miyometrium tomirlariga taalluqlidir va quyidagi ketma-ketlikda rivojlandi: eutiroid holati, hipotiroidizm. Ba'zi o'zgarishlarning yo'nalishi ushbu organdagi menopauza davri bilan bir xil edi. Bular: biriktiruvchi to'qimalarning rivojlanishi va kamroq darajada atrofik kasalliklar, bu, birinchi navbatda, ona gipotiroidizmida namoyon bo'ladi.[5] Tomir devorlarining sklerozi kuzatildi. Endoteliyda parcha-parcha nekrozgacha bo'lgan destruktiv o'zgarishlar aniqlandi. Eritrositlar tuzilishining buzilishi, ularning gemolizi, loyqalanish tendentsiyasi bilan birga, bu tomir to'shagining tromboziga olib keldi. Bilvosita, bu bachadon tomirlarida kislorod miqdorining pasayishida patogenetik holatning rivojlanishiga sabab bo'ladi, bu ham erta qarish belgisidir va homilaning gomeostazasiga ta'sir qiladi, uning hayotiy funksiyalarining buzilishiga olib keladi. Ba'zi o'zgarishlarning yo'nalishi ushbu organdagi menopauza davri bilan bir xil edi. Bular: biriktiruvchi to'qimalarning rivojlanishi va kamroq darajada atrofik kasalliklar, jumladan, ona hipotiroidizmida namoyon bo'ladi. [6]

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Elena Stanislavovna Malyutina, Tatyana Vasilevna Pavlova, Evgeniya Olegovna Gorbunova, Yekaterina Valentinovna Puzanova Sog'liqni saqlash va tibbiy statistikaning zamonaviy muammolari, 119-130, 2022
2. Клиническая медицина Нугманова Л.Б Муратова Ш. Т. Атаджанова М. М. Шарипова Ф. К
3. 2007/ Белокриницкая Т. Е., Чарторижская Н. Н., Тиханова Л.А., Короленко Т. Г.
4. 2015/ Петрухин Василий Алексеевич, Логутова Лидия Сергеевна, Шидловская Наталья Викторовна, Павлова Татьяна Васильевна, Малютина Елена Станиславовна, Бурумкулова Фатима Фархадовна
5. 2012 /Павлова Т. В., Петрухин В. А., Новикова С. В., Селиванова А. В., Ефремова О. А., Иванчук Л.И.